

Vissen binnen de grenzen van Natura 2000

Afspraken over het visserijbeheer in de Noordzeekustzone en
Vlakte van de Raan voor de ontwikkeling van natuur en visserij

Vissen binnen de grenzen van Natura 2000

Afspraken over het visserijbeheer in de Noordzeekustzone en
Vlakte van de Raan voor de ontwikkeling van natuur en visserij

December 2011

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Ondertekende partijen	7
VIBEG akkoord	9
1. Uitgangspunten	11
2. Visie verduurzaming visserij	13
3. Maatregelen op de korte termijn	15
4. Instrumentatie	19
Perspectief garnalenvisserij	25
Bijlage Reviewcommissie	29
Inleiding	31
Instandhoudingsdoelstellingen	31
Opmerkingen per hoofdstuk	34

Voorwoord

Met het akkoord wordt recht gedaan aan de opgave voor de Natura 2000-doelen in de Natura 2000-gebieden Vlakte van de Raan en Noordzeekustzone met inachtneming van de belangen van de visserij. Dit akkoord is het resultaat van langdurig en intensief overleg en tussen visserij, natuur en rijksoverheid.

Zeker met de aanvullende afspraken over het perspectief voor de garnalenvisserij wordt met dit akkoord de basis gelegd voor een bestendige toekomst van natuur en visserij in de Natura 2000-gebieden op de Noordzee. Daarbij hebben VisNed en de Nederlandse Vissersbond samen met de Stichting de Noordzee en het Wereld Natuur Fonds (in nauwe afstemming met Waddenvereniging en Natuurmonumenten) gezocht naar nieuwe fundamenten om tot een akkoord te komen. Het rijk heeft zeer actief deelgenomen aan alle gesprekken en bijeenkomsten, maar heeft de partijen bewust ruimte gegeven om met eigen oplossingen te komen. Dat heeft geleid tot aanpakken en oplossingen die verder gaan dan voorheen mogelijk werd geacht.

Ik spreek dan ook mijn grootste waardering uit naar alle vertegenwoordigers aan tafel, want zij waren niet alleen in staat om tot een gezamenlijk verhaal te komen, maar ook om daarover het gesprek met de achterbannen aan te gaan. Verder ben ik er van overtuigd dat ons land hiermee op volwaardige wijze inhoud geeft aan de Brusselse vereisten ten aanzien van de natuuropgaven voor de Noordzee.

Ik vond het een voorrecht om aan dit traject leiding te mogen geven en kon daarbij rekenen op de waardevolle ondersteuning door Marnix van Stralen en Ronald Lanthers. Dit traject heeft mij de kans geboden om visserij en natuur en de mensen op zee beter te leren kennen. Ik wens alle betrokkenen succes en volharding met de uitwerking van dit akkoord.

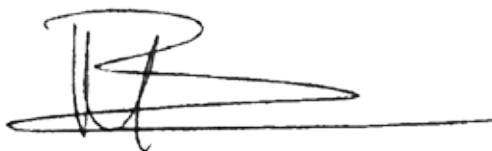
Jan Heijkoop

Oude Tonge
Goeree-Overflakkee
December 2011

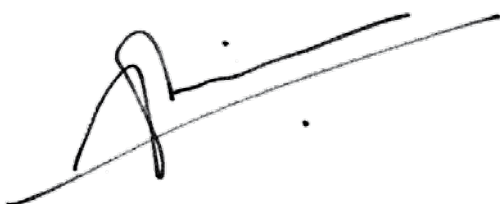
Ondertekenende partijen

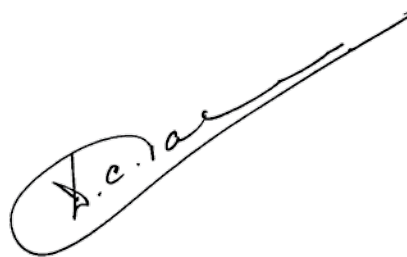
Dr. H. Bleker
Staatssecretaris Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw & Innovatie

Ing. J.I. Hennekeij
Voorzitter Visned

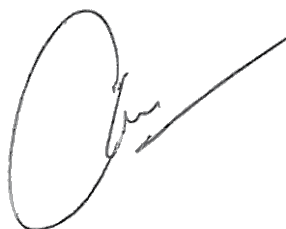
Drs. ing. J.K. Nooitgedagt
Voorzitter Nederlandse Vissersbond

Dr. D.C. Faber
Voorzitter Productschap Vis

E. Leemans
Directeur Stichting De Noordzee

Ir. C.A. Drijver
Hoofd Oceanen en Kusten, Wereld Natuur Fonds

Drs W.F.G. Alblas
Regiodirecteur Groningen, Friesland en Drenthe
Vereniging Natuurmonumenten

Drs. A.J.R. Berkhuisen
Directeur Waddenvereniging

VIBEG akkoord

1. Uitgangspunten

De Partijen bij dit akkoord,

Overwegende dat:

1. De Noordzeekustzone en de Vlakte van de Raan per 16 maart 2011 zijn aangewezen als Natura 2000-gebieden.
2. Voor de kwaliteit van Habitat H1110B in de Noordzeekustzone een verbeterdoel geldt en in de Vlakte van de Raan een behoudsdoel.
3. De visserij in de Natura 2000-gebieden zodanig moet zijn gereguleerd dat de instandhoudingsdoelen zoals vastgelegd in de aanwijzingsbesluiten kunnen worden gerealiseerd.
4. De visserijmaatregelen die worden ingezet voor de realisatie van een ecologisch duurzame visserij in relatie tot de instandhoudingsdoelen, zijn gericht op het minimaliseren van bodemberoering en bijvangst en het voorkomen van verstoring van vogels.
5. Beschermde gebieden, die primair zijn aangewezen voor bescherming van de daar aanwezige natuurwaarden, ook kunnen dienen als katalysator voor innovaties en verduurzaming in de visserij.
6. Ongestoorde gebieden een referentie kunnen vormen om de effecten van de visserij op het ecosysteem te kwantificeren en te beoordelen.
7. Een duurzame visserij ecologisch verantwoord én economisch rendabel is.
8. De visserij voldoende tijd en ruimte krijgt om de voor ecologische duurzaamheid benodigde innovaties en investeringen op een verantwoorde wijze, binnen de kaders van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid, door te voeren;
9. De bescherming van de natuurwaarden zoals beoogd met Natura 2000 leidend is.
10. De beoordeling door de Reviewcommissie van 25 februari 2011 is verwerkt in dit akkoord.

Stellen met dit akkoord het volgende vast:

- Maatregelen voor de bescherming van de Noordzeekustzone en de Vlakte van de Raan;
- Een kader waarbinnen deze visserijmaatregelen concreet worden gerealiseerd en waarbij op basis van de voortschrijdende inzichten en ontwikkelingen nadere invulling wordt gegeven aan het maatregelenpakket en het traject van verduurzaming van de Nederlandse visserij.
- Dit akkoord is een samenhangend pakket van uitgangspunten, maatregelen en afspraken. Indien naar het oordeel van één van de ondertekenende partijen daar onvoldoende uitvoering aan wordt gegeven, doelen niet worden behaald of het verbod om met pulstuigen te vissen niet wordt opgeheven treden de partijen over de ontstane situatie in overleg. Vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid doet elke partij het maximale dat in zijn vermogen ligt om de afspraken uit dit akkoord te realiseren.
- Dit akkoord is geldig tot en met het einde van de eerste beheerplanperiode van het gebied Noordzeekustzone en de Vlakte van de Raan (naar verwachting 2019). Uiterlijk 2 jaar daaraan voorafgaand nemen de Partijen het initiatief om te bepalen of en hoe deze afspraken gedurende de daarop volgende beheerplanperioden vorm zullen krijgen.

Begrippen en definities

Noordzeekustzone en Vlakte van de Raan

Dit zijn de Natura 2000-gebieden waarvan de begrenzing en de instandhoudingsdoelen zijn vastgesteld per 16 maart 2011. Voor de Noordzeekustzone betreft dat de wijziging per 16 maart 2011 van het reeds aangewezen gebied Noordzeekustzone. De Vlakte van de Raan is per 16 maart 2011 nieuw aangewezen als Natura 2000-gebied.

Verduurzaming

Het proces naar een zo duurzaam mogelijke visserij waarin de best beschikbare technieken en management van de visserij (= met inachtneming van de impact op het ecosysteem, management van visserij en bestandsbeheer) worden toegepast.

Bodemberoerende visserij

Gesleepte visserij die de bodem beroert, zoals deze onder andere plaatsvindt in de boomkorvisserij en garnalenvisserij.

Best beschikbare technieken en visserijpraktijk

Beproefde visserijtechnieken en visserij-managementsystemen die op dat moment aanvaard zijn als beste techniek, met in acht name van zaken als ondermeer ecologie, milieu (brandstofverbruik), veiligheid en/of dierenwelzijn.

Beheerplan

Als bedoeld in artikel 10a van de NB-wet 1998.

Ongestoord gebied

Een gebied dat in haar ontwikkeling niet wordt beïnvloed door menselijke activiteiten.

Visserij-managementplan: Op te stellen door de sector en bevat de afspraken die door de sector worden gemaakt over de wijze waarop de visserij wordt uitgevoerd.

2. Visie verduurzaming visserij

2.1 Duurzame Noordzeevervisserij

Visserijmaatregelen voor de Noordzeekustzone en Vlake van de Raan kunnen niet los worden gezien van een toekomstbeeld voor de visserij voor de Noordzee als geheel. De afspraken in het Maatschappelijk Convenant Noordzeevervisserij en de Toekomstvisie garnalenvisserij, die recentelijk door de visserijsector, in samenspraak met de andere partijen is vastgesteld, geven daar invulling aan. Daarop voortuitlopend is, voor zover nodig voor het maatregelenpakket voor de Noordzeekustzone en Vlake van de Raan, binnen dit akkoord een eerste aanzet gemaakt.

2.2 Toekomstbeeld als kader voor maatregelen

Principes verduurzaming

Een visserij die ecologisch duurzaam opereert is gericht op een steeds voortgaande vermindering van de negatieve impact op het ecosysteem, zoals bodemberoering, ongewenste bijvangsten en verstoring van vogels en het daarbij passende en steeds verder verbeterende beheer van de visbestanden.

De visserij is ook economisch duurzaam. Dit houdt in: een economisch gezonde bedrijfstak die zorgt voor een voldoende en een regelmatige aanvoer en die de markt voorziet van een hoogwaardig en gewaardeerd product. Dit vertaalt zich naar een vangstcapaciteit die past binnen de ecologische randvoorwaarden en de vangstmogelijkheden voor platvis, rondvis en schaal- en schelpdieren. Een gezonde bedrijfstak biedt ook een basis om blijvend te investeren in de verduurzaming van de visserij. Met deze aanpak kan de visserij rekenen op een breed maatschappelijk draagvlak. Zij voldoet daarmee aan de voorwaarden voor duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Toekomstbeeld

De visserij in de Noordzeekustzone en de Vlake van de Raan is in ruimte en tijd gezoned, overeenkomstig de bescherming van specifieke natuurwaarden, de bescherming van jonge vis en de specifieke omstandigheden waaronder de verschillende visserijtechnieken worden toegepast. Delen van de Natura 2000-gebieden zijn gesloten voor vormen van visserij die van invloed zijn op het bodemleven of die aanwezige vogelpopulaties kunnen verstoren, zodat daar een zo ongestoord mogelijke natuurontwikkeling kan plaatsvinden. Deze zonerings- en ontwikkelingsplannen van best beschikbare technieken en visserijpraktijk vormen de basis voor de realisatie van de Natura 2000-instandhoudingsdoelen in de gebieden Vlake van de Raan en Noordzeekustzone. In 2020 wordt overal in de Noordzee op een duurzame wijze gevestigd. Dit leidt ertoe dat beschermde gebieden dan nog slechts nodig zijn op specifieke locaties met bijzondere natuurwaarden. Vanuit EU verband levert Het Gemeenschappelijk Visserijbeleid de procedures en andere instrumenten om de doelstellingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Mariene Strategie te bereiken in 2020.

2.3 Innovatie en implementatie van duurzame technieken

Een belangrijke voorwaarde voor een succesvolle verduurzaming van de visserij is dat technische innovaties voortvarend door het bedrijfsleven worden opgepakt en geïmplementeerd. Binnen de sector zijn al koplopers actief. Dit zijn ondernemers die proactief op de veranderingen in de maatschappij en markt anticiperen. Het zijn deze koplopers die innoveren (voorbeelden zijn sumwing, pulskor) en

certificeringstrajecten in gaan. Hun succes bepaalt in sterke mate het tempo waarin andere vissers volgen en daarmee de snelheid waarin de sector zal veranderen. Om te komen tot een snelle verduurzaming van de visserij is het van belang deze ondernemers te stimuleren. Dit kan o.a. via privileges ten aanzien van de gebieden waar zij mogen vissen. Dit motiveert andere vissers dezelfde weg te nemen.

Bij de implementatie van innovaties wordt uitgegaan van realistische investeringscycli. Ondernemers moeten de gelegenheid krijgen om investeringen terug te verdienen en winst te maken om volgende verduurzamingslagen mogelijk te maken.

2.4 Zonering

De opgave van Natura 2000 vraagt dat reeds vanaf 2011 maatregelen worden genomen waarmee de instandhoudingsdoelen zoals vastgelegd in de aanwijzingsbesluiten voor de Noordzeekustzone en de Vlakte van de Raan worden gerealiseerd. Om de instandhoudingsdoelen te realiseren dienen op korte termijn visserijmaatregelen te worden genomen. De partijen zijn gekomen tot afspraken over een zonering van de beschermde gebieden en de regimes van maatregelen per onderscheiden zone. Regulering van de toegang tot de bedoelde gebieden vindt plaats via artikel 20 van de Natuurbeschermingswet.

Zone I. Gesloten voor de visserij

Van de Noordzeekustzone en de Vlakte van de Raan wordt een deel gesloten voor alle vormen van visserij. Hiermee wordt een zo ongestoord mogelijke ontwikkeling gewaarborgd. Ander gebruik wordt zo veel als mogelijk in overeenstemming gebracht met dit doel. Voor alle gebruiksfuncties geldt daarbij hetzelfde afwegingskader. Afspraken daarover worden vastgelegd in de bovengenoemde Natura 2000-beheerplannen.

Zone II. Open voor niet bodemberoerende visserij

Deze gebieden zijn gesloten voor bodemberoerende visserij. Daarmee wordt een ongestoorde ontwikkeling van het bodemleven gewaarborgd. Gebiedscategorie I en II samen vormen daarmee het gebied waar de bodem wordt gevrijwaard van bodemberoerende visserij.

Zone III. Innovatiegebieden, open voor op dat moment best beschikbare en innovatieve technieken

Als stimulans voor de ontwikkeling van innovatieve technieken wordt een zone aangewezen waar uitsluitend met de best beschikbare technieken en visserijpraktijk mag worden gevestigd.

Zone IV. Overig visgebied.

Onder de voorwaarden en afspraken genoemd in deze overeenkomst zijn bij de start van dit akkoord in zone IV alle vormen van visserij toegestaan onder de voorwaarde dat daarvoor een NB-wet vergunning is verleend dan wel dat deze vormen van visserij zijn opgenomen in het Beheerplan. De verdere afspraken in de tijd zijn per visserijvorm nader uitgewerkt in paragraaf 3.2.2.

Zone V. Onderzoeksgebieden

In delen van de Noordzeekustzone en Vlakte van de Raan wordt gecontroleerd gevestigd met als doel eventuele visserijeffecten objectief zichtbaar te maken. Deze gebieden staan dus ten dienste van het onderzoek. Dit onderzoek heeft tevens tot doel te duiden welke vangsttechnieken het meest duurzaam zijn. De onderzoeksgebieden liggen verspreid over het gehele Natura 2000-gebied en zo nodig ook daarbuiten. De onderzoeksgebieden kunnen worden geplaatst in de zones I tot en met IV. Het onderzoeksplan wordt in overleg met de partijen opgesteld.

3. Maatregelen op de korte termijn

3.1 Gezamenlijk resultaat

De korte termijn maatregelen zijn het resultaat van een traject van onderhandelingen en inhoudelijke discussies waarin de betrokken partijen tot een gezamenlijk standpunt zijn gekomen. Dit resultaat is voorgelegd aan een Reviewcommissie van onafhankelijk deskundigen (zie bijlage) die de opdracht had te beoordelen of deze maatregelen voldoende zijn om de instandhoudingsdoelen voor de Noordzeekustzone en Vlakte van de Raan te realiseren. Het oordeel van de Reviewcommissie is verwerkt in dit akkoord. Partijen gaan in lijn met de beoordeling door de Reviewcommissie er van uit dat met deze afspraken wordt voldaan aan de doelen voor de kwaliteit van H1110B (verbeteropgave voor de Noordzeekustzone en de behoudsopgave voor de Vlakte van Raan), alsmede aan de doelen voor soorten zoals genoemd in de aanwijzingsbesluiten.

Uitgangspunten voor het afsprakenpakket zijn:

1. Dat per 1 januari 2016 de visserij met wekkerkettingen in de Noordzeekustzone en Vlakte van de Raan beëindigd is.
2. Voor de andere vormen van visserij geldt dat zij verenigbaar zijn met de Natura 2000-doelen en zich kenmerken door een voortgaande verduurzaming.
3. Daarbij worden de best beschikbare technieken en visserijpraktijk toegepast en is de visserij in de gelegenheid om de vangstmogelijkheden in de Natura 2000-gebieden op een economisch rendabele wijze te benutten.
4. De maatregelen zijn van toepassing op de Nederlandse én buitenlandse vissers. Om dit mogelijk te maken worden de maatregelen genotificeerd in het kader van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid. Partijen zetten zich in om de vereiste toestemming van de Europese Commissie zo spoedig mogelijk te bewerkstelligen.
5. Geen toename van de visserij-intensiteit in Noordzeekustzone en de Vlakte van de Raan. Dit is te realiseren via enerzijds de sluiting van delen van de Natura 2000-gebieden en anderzijds via een beheerste visserij in het resterende Natura 2000-gebied.
6. Vergunningplichtige visserijen zijn alleen toegestaan na het doorlopen van een NB-wet procedure, welke leidt tot regulering door middel van een NB-wet vergunning dan wel door opname in het Natura 2000-beheerplan.
7. Voor de onderzoeksgebieden geldt dat daar wordt gevist (of juist niet) conform de afspraken die daarover vanuit het onderzoek zijn/worden gemaakt. Deze activiteiten passen binnen de beschikbare NB-wet vergunningen en visserijmanagementplannen.

De partijen spannen zich maximaal in om:

1. Relevante ecologische en visserijtechnische informatie te verzamelen. Partijen werken daartoe mee aan onderzoeken die worden opgestart.
2. Het Europese verbod op de pulsvisserij in het kader van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid ongedaan te maken.
3. Te zorgen voor de effectieve en snelle uitvoering van de afspraken in dit akkoord.
4. Partijen bij dit akkoord zeggen toe geen juridische procedures te voeren tegen de wettelijke instrumenten die uitvoering geven aan onderhavig akkoord (NB-wet vergunningen en Natura 2000-beheerplan, voor zover het de visserijmaatregelen in het beheerplan betreft). Voor wat betreft het beheerplan Natura 2000: indien de maatregelen uit dit akkoord daarin onverkort deel van uit maken en blijkt dat de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden bereikt. Verder zeggen partijen toe geen juridische procedure te voeren tegen de begrenzingen,

het behoudsdoel voor de kwaliteit van H1110B in de Vlakte van de Raan en het verbeterdoel voor de kwaliteit van H1110B in de Noordzeekustzone die in de betreffende Aanwijzingsbesluiten zijn opgenomen.

3.2 Maatregelen

3.2.1 Zonering

Op zowel de Noordzeekustzone als de Vlakte van de Raan is het eerder besproken regime van zonering van toepassing.

Noordzeekustzone

Voor de Noordzeekustzone wordt dit regime zo spoedig mogelijk in 2011 en 2012 gerealiseerd. De door de partijen overeengekomen gebiedsindeling en de maatregelen zoals die zijn geformuleerd bij het opstellen van het akkoord, zijn weergegeven in onderstaand overzicht.

Noordzeekustzone	zone I	zone II	zone III	zone IV	zone V
Regime	Gesloten voor alle vormen van visserij	Open voor niet bodem-beroerende visserij	Innovatie-gebieden	Overig visgebied	Onderzoeksgebied
% gebied	10%	15%	28%	47%	ntb.

Vlakte van de Raan

De Vlakte van de Raan onderscheidt zich van de Noordzeekustzone door de schaarste aan kennis en het gelden van een behoudopgave voor de kwaliteit van H1110B. De afspraken voor de Vlakte van de Raan richten zich daarom in belangrijke mate op het verzamelen van kennis. Concreet betekent dit dat zonering plaatsvindt vanuit het voor het gebied uit te voeren onderzoek.

Een eerste stap in het onderzoek is het inventariseren van de bestaande veldkennis bij onderzoekers en de vissers. Dit traject van "Joint Fact Finding" is in 2011 van start gegaan en wordt getrokken door de Zeeuwse Milieufederatie met het Productschap Vis.

De tweede stap zal zijn dat op basis van de uitkomsten en inzichten uit deze en aanvullende onderzoekstrajecten medio 2012 nadere afspraken worden gemaakt over zonering van de visserij binnen de Vlakte van de Raan vanaf 1 januari 2013. Daarmee zijn de onderzoeks- en referentiegebieden aangewezen. In het onderzoek wordt inhoudelijk aansluiting gezocht bij het onderzoek naar en de monitoring van maatregelen zoals die in het Natura 2000-gebied Voordelta reeds plaatsvinden.

Van de Vlakte van Raan zal maximaal 15% worden aangewezen als onderzoeksgebied, verdeeld over meerdere locaties. Bij de keuze van de locaties is het uitgangspunt dat daarbij niet één vorm van visserij onevenredig wordt benadeeld. Op deze locaties zal een aangepast visregime gelden, variërend van geheel gesloten tot gecontroleerd voor bepaalde vormen van visserij.

3.2.2 Visserijmaatregelen

Gesleepte visserij met wekkerkettingen

Voor de visserij met wekkerkettingen is het heel belangrijk dat er alternatieven voorhanden zijn die in Europees verband zijn toegestaan.

Thans lijkt het alternatief met name te bestaan uit de introductie van de pulsvisserij. Opheffing van het Europese verbod op elektrische visserij - en zo ja, wanneer - is nu nog onzeker. Dit is een afbreukrisico. Daarom neemt de sector, gesteund door de overheid het initiatief om te komen tot de ontwikkeling van andere alternatieve vangstmethoden voor met name platvis. Het initiatief voor dit innovatief traject kan bij de kenniskringen worden neergelegd.

Van nieuwe technieken, zoals pulskor, zullen effecten op de natuurwaarden bekend moeten zijn om te kunnen beoordelen of deze verenigbaar zijn met de uitgangspunten voor Natura 2000. Ook hieraan dient, zo nodig via aanvullend onderzoek, aandacht te worden besteed.

Tijdpad

A. Periode 2011 - 1 januari 2016

- Tot uiterlijk 1 januari 2016 vindt de visserij met wekkerkettingen in de Noordzeekustzone uitsluitend plaats in zone IV op basis van een NB-wet vergunning.
- In zone I, II en III is de visserij met wekkerkettingen niet toegestaan. Voor de Vlake van de Raan geldt dat zolang in dit gebied geen zoning van kracht is de visserij met wekkerkettingen is toegestaan buiten de onderzoeksgebieden op basis van een NB-wet vergunning. Voor de zone I en II gaat dit regime in zodra de NB-wet vergunning in werking treedt. Voor zone III gaat dit in per 1 januari 2014, met uitzondering van de gebieden boven Ameland en Schiermonnikoog, die worden gesloten voor de boomkorvisserij zodra de NB-wet vergunning is verleend.
- Zodra het Europese verbod op elektrisch vissen is opgeheven geldt dat met een afbouwperiode van maximaal één jaar, de gesleepte visserij met wekkerkettingen in deze beide Natura 2000-gebieden niet langer is toegestaan.
- Gedurende deze hele periode is in zone III en IV - en bij wijze van uitzondering ook voor gebied II bij de Pettenmerpolder - de visserij met de pulskor toegestaan.

B. Periode na 1 januari 2016

- Zijn visserijvormen met wekkerkettingen in de Noordzeekustzone en Vlake van de Raan niet langer toegestaan.
- Indien er geen enkel zicht is op het opheffen van het verbod op elektrisch vissen gaan partijen met elkaar in overleg om te onderzoeken welke andere duurzame en/of experimentele visserijmethoden wel mogelijk zijn in de Natura 2000-gebieden.

Garnalenvisserij

Voor de garnalenvisserij is voor het gebied Noordzeekustzone van vóór het wijzigingsbesluit van 16 maart 2011 reeds een NB-wet vergunning verleend. Deze vergunning heeft een looptijd tot 1 januari 2014. Na de afgifte van deze vergunning heeft de visserijsector met de overheid en natuurorganisaties verdere afspraken gemaakt over de verduurzaming van de garnalenvisserij.

Betrokken partijen komen in dit akkoord overeen dat de huidige NB-wet vergunning kan worden aangepast naar de nieuwe begrenzing en doelstelling voor de Noordzeekustzone en worden uitgebreid naar de Vlake van de Raan en dat daartoe een onderbouwde vergunningaanvraag dient te worden ingediend. Als bindende voorwaarde daarbij geldt dat aan de eerder genoemde afspraken over verduurzaming op een adequate wijze invulling wordt gegeven.

De invulling van die ambitie vertaalt zich in een visserij-managementplan van de sector met als inzet een voortgaande verduurzaming van deze visserij. Verduurzaming omvat daarbij zowel technische innovatie als verduurzaming van de visserijpraktijk. Dat betekent dat voortvarend wordt gewerkt aan de technische verbetering van vismethoden. Afspraken over het visregime en de controle en handhaving worden vastgelegd in de visserij-managementplannen.

Het onderzoek naar de ecologische effecten van de traditionele garnalenkor met klossenpees gaat zo spoedig mogelijk van start. De resultaten van dat onderzoek worden betrokken bij de verlenging van de NB-wet vergunning. Garnalenvisserij blijft, ook tijdens de beheerplanperiode, vergunningplichtig onder de Natuurbeschermingswet.

Vergelijkend onderzoek met alternatieve technieken wordt opgestart zodra deze technieken in de praktijk beschikbaar zijn en kunnen worden beproefd.

Deze afspraken leiden voor de garnalenvisserij tot het volgende tijdpad.

Tijdpad

- A. Periode 2011 - 1 januari 2014
- Noordzeekustzone: Niet toegestaan in zone I, die voor de garnalenvisserij van kracht wordt zodra de boomkorvisserij over een NB-wet vergunning beschikt (2012). Voortzetting bestaande visserij met klossenpees in zone II, III en IV.
  - Vlakte van de Raan: Toegestaan buiten de onderzoeksgebieden en onder nader te bepalen voorwaarden mogelijk ook in de onderzoeksgebieden. Het regime voor de garnalenvisserij in de Vlakte van de Raan zal uiterlijk begin 2013 worden gedefinieerd op basis van de inzichten en uitkomsten van het onderzoek op dat moment. Het daarbij behorende tijdpad wordt vormgegeven in het Natura 2000-beheerplanproces.
- B. Periode 1 januari 2014 - 1 januari 2018/einde 1^e beheerplanperiode
- Noordzeekustzone: Garnalenvisserij is niet toegestaan in zone I en II
  - In zone III wordt alleen met de op dat moment best beschikbare technieken en visserij-praktijk gevist.
  - Indien het aangekondigde onderzoek onomstotelijk uitwijst dat de bestaande garnalenvisserij met de klossenpees geen aantoonbare effecten op de bodem en de bodemfauna heeft - dan kan het regime voor gebied II vanaf 2015 worden herzien.
  - Vlakte van de Raan. Hiervoor geldt dat de garnalenvisserij toegestaan wordt onder de voorwaarde dat daarvoor over een NB-wet vergunning wordt beschikt en binnen de restricties die gelden vanuit het onderzoek.

Staan want- en lijnvisserij

- Noordzeekustzone: Toegestaan in zone II, III en IV, niet in zone I.
- Vlakte van de Raan: Toegestaan buiten de onderzoeksgebieden en onder nader te bepalen voorwaarden mogelijk ook in de onderzoeksgebieden.
- Deze visserij dient te beschikken over een geldige NB-wet vergunning indien de visserij niet wordt gereguleerd via het beheerplan.

Schelpdiervisserij

- Noordzeekustzone: Niet toegestaan in zone I en II. De spisulavisserij is in gebied III bij Ameland niet toegestaan in verband met de daar frequent aanwezige groepen zwarte zee-eenden. Voor het overige is de schelpdiervisserij toegestaan in zone III en in zone IV, voor zover deze visserij over een geldige NB-wet vergunning beschikt.
- Vlakte van de Raan: Visserij is tot 2013 toegestaan in minimaal 85% van het gebied. Daarna geldt toegang op basis van een nieuw overeengekomen regime.
- De schelpdiervisserij wordt bij voorkeur gereguleerd via de beheerplannen voor de Noordzeekustzone en voor de Vlakte van de Raan. Tot die tijd wordt gevist op basis van een NB-wet vergunning.

- Het aantal vergunningen voor het vissen met vistuigen geschikt voor het vangen van schelpdieren wordt niet uitgebreid. De vergunninghouders vissen op basis van een visplan, waarin wordt aangegeven waar, hoeveel en op welke wijze wordt gevestigd. Het vissen op nieuwe soorten wordt gereguleerd op basis van een NB-wet vergunning.

4. INSTRUMENTATIE

In het navolgende is aangegeven wat nodig is voor het nakomen van de afspraken en door wie op welke wijze deze zullen worden nagekomen.

4.1 Uitvoering

- De Regiegroep VIBEG neemt de uitvoering van dit akkoord op een systematische en stapsgewijze manier ter hand.
- De Regiegroep VIBEG ontwikkelt daarvoor uiterlijk binnen 4 maanden na ondertekening van dit akkoord een stappenplan waarin de voortgang van de uitvoering van dit akkoord concreet is vastgelegd.
- Onderdeel van dit stappenplan is het definiëren van objectieve maatstaven om de voortgang van de uitvoering van het akkoord, waaronder de voortgang van de continue verduurzaming, te kunnen beoordelen.
- Het stappenplan omvat concrete toets- en beslismomenten. Deze evaluatiemomenten houden een logisch verband met de data van vergunningverlening. Voor de visserijen die niet in een beheerplan kunnen worden opgenomen geldt een frequentie van tussentijdse evaluaties (en dus ook looptijd van de NB-wet vergunning) van 2 jaar. Voor de visserijen die via het beheerplan worden gereguleerd geldt een evaluatiemoment voorafgaande en op het einde van de looptijd van het beheerplan.
- Het stappenplan bevat een realiseerbaar onderzoeksplan en benoemt wie wat wanneer doet. IJK- en beslismomenten in deze uitvoeringsagenda omvatten onder meer:
  - Definiëring van de best beschikbare en meest duurzame visserijtechnieken en -praktijken.
  - Nadere definiëring van afspraken over specifieke visserijvormen per zone.
  - Terms of References en oplevermomenten voor onderzoek, alsmede een verdeling van de verantwoordelijkheden tussen de partijen bij de financiering en uitvoering van dit onderzoek.
  - Evaluatie van de effectiviteit van de maatregelen in relatie tot de instandhoudingsdoelstellingen. Hiervoor is het nodig dat vooraf duidelijk is op basis van welke ecosysteemindicatoren de ontwikkeling van de kwaliteit van de Natura 2000-gebieden zal worden beoordeeld.
  - Evaluatie van de voortgang van de continue verduurzaming van de visserij.
  - Het op basis daarvan nemen van besluiten over continuering van maatregelen, dan wel bijstelling of opheffing daarvan.
  - Formuleren van zoneringsvoorstellen voor de Vlakte van de Raan per 1 januari 2013 op basis van het uitgevoerde onderzoek.
- Het hierboven genoemde onderzoeksplan wordt wetenschappelijk getoetst.
- In het stappenplan maken partijen afspraken over de gevolgen als gemaakte afspraken door toedoen van één van de partijen niet of onvoldoende worden nagekomen.
- Het akkoord bevat een aantal maatregelen over zoneringsvoorstellen in de Natura 2000-gebieden. Deze maatregelen zullen t.z.t. worden opgenomen in de betreffende Natura 2000-beheerplannen.

Tot dan worden deze maatregelen juridisch vastgelegd op basis van de NB-wet (waaronder art. 20 toegangsbeperkingsbesluiten).

- Het ministerie van EL&I draagt zorg voor tijdige gereedkoming van de vergunningen en toegangsbeperkingsbesluiten of - indien nodig - voor andere relevante besluiten die nodig zijn voor de implementatie van de zoneringsmaatregelen. Zij zal dit doen in afstemming met alle betrokken partijen en mits daartoe een onderbouwde vergunningaanvraag is ingediend.
- Op grond van het Gemeenschappelijk Visserbeleid is het verplicht om de hier genoemde maatregelen, in zover als deze een beperking van de buitenlandse visserij met zich meebrengen, te notificeren bij de Europese Commissie o.g.v. de basisverordening 2371/2002. Hiervoor is EL&I verantwoordelijk. EL&I zorgt dat de maatregelen ook van toepassing zijn voor de buitenlandse vissers die toegang hebben tot de Noordzeekustzone en Vlakte van de Raan. Dit betekent de 'dat procedure als bedoeld in art. 8 - 10 van de Vo. 2371/2002 tot een spoedig en goed einde wordt gebracht.
- De handhaving van de hiervoor besproken (korte termijn) maatregelen is cruciaal voor het slagen van het akkoord. Alle partijen zetten zich daar voor in. Communicatie en voorlichting ter preventie van overtredingen zijn de belangrijkste instrumenten. De visserijsector geeft in samenwerking met de natuurorganisaties voorlichting aan haar leden inzake de locatie van de gebieden, het daarin toepasselijke regime en andere relevante onderwerpen.
- De gebiedsgerichte maatregelen worden vastgesteld per beheerplanperiode. Tijdens de beheerplanperiode wordt onderzoek verricht naar de effecten van de genomen maatregelen. Dit betreft ecologisch onderzoek, monitoring en onderzoek naar gebruik. De ministeries van I&M en EL&I laten samen een plan ontwikkelen dat tot doel heeft de effecten van de maatregelen in kaart te brengen en te kunnen toetsen en evalueren.
- De hierboven omschreven instrumentatie is opgesteld ten tijde van de vaststelling van het akkoord. Het is goed mogelijk dat als gevolg van nieuwe inzichten, in overleg met de partijen voor een andere aanpak wordt gekozen. Dat doet niet af aan de gemaakte afspraken.

4.2 Ruimtelijke invulling zonering

Figuur 1 (zie blz. 23) geeft het definitieve resultaat van het traject Heijkoop voor de zonering van de Noordzeekustzone. De oppervlakten per deelgebied en zone worden vermeld in onderstaande tabel.

Zone	I km ²	II* km ²	III km ²	IV km ²	V km ²	Totaal
1. Petten	31		49	118		
2. Razende Bol		51				
3. Eierlandsegat		15		116		
4. Stortemelk		54				
5. Terschelling-Ameland	25+35	25		79		
6. Schiermonnikoog-Rottum	19+35	22		94		
Totaal	145	167	49	407	672	1440
	10%	12%	3%	28%	47%	100%

* pulsvisserij toegestaan

Uitgangspunten

Vertrekpunt bij het opstellen van de kaart zijn de afspraken zoals die zijn gemaakt in het VIBEG akkoord en de gesprekken tussen en met partijen zoals die naar aanleiding van eerdere kaartbeelden zijn gevoerd.

Voor het kaartbeeld zijn de volgende uitgangspunten en overwegingen van belang:

- Het VIBEG akkoord, waarin in par. 2.4 wordt gesteld: "Positionering van gebied I is beoogd voor plaatsen waar schelpdiervoorkomens (habitat en voedsel) en vogelconcentraties (verstoring) samenvallen."
- Het uitgangspunt dat ook ander gebruik in zone I zo veel als mogelijk wordt uitgesloten, maar ook dat dit op inhoudelijke gronden (bijv. uit de NEA) moet kunnen worden beargumenteerd.
- De "kansrijke zone kaart", waarin de meest kansrijke gebieden voor de ontwikkeling van bodemleven (biodiversiteit / langlevende soorten) en foeragerende vogels (zee-eenden) staan aangegeven (ref.: Definitieve doelen Noordzeekustzone, IMARES C050-11).
- De inhoud van onderliggende onderzoeksrapporten, waaronder de NEA.
- De "Deskundigenkaart" en de daarbij gevoerde discussie en overwegingen (ref: Rapportage deskundigensessie 24 november 2010, Wing, Wageningen).
- Verdeling van de gesloten gebieden over de verschillende visserijgemeenschappen.

Toelichting per deelgebied

Petten

(80 km² waarvan 31 km² zone I, 49 km² zone II, 118 km² zone III)

Het gebied is benoemd als "kansrijke zone", waarbij met name in het zuidelijke deel in het verleden spisulabanken en foeragerende zee-eenden voorkwamen. Het zuidelijke deel is daarom benoemd als zone I. Het noordelijke gebied II wordt aangeduid als bijzondere locatie, want bij wijze van uitzondering (onderzoek en tegemoetkoming aan de visserijbedrijven die reeds geïnvesteerd hebben in nieuwe technieken) is dit specifieke gebied II wel opengesteld voor de pulsvisserij.

Gebied III is bijzonder omdat het vanaf de kustlijn tot aan de zeewaartse grens van het Natura 2000-gebied doorloopt. Dit extra gebied II is een concessie vanuit de visserij om gebied II bij Petten te kunnen behouden voor de pulsvisserij.

Razende Bol

(51 km² geheel zone II)

Aanvankelijk is dit gebied benoemd als zone I, maar daar van af gezien omdat het geen “kansrijke zone” betreft. Het gebied is daarom benoemd tot zone II. Het gebied ligt buiten het betonde vaarwater.

Eierlandse gat

(131 km², waarvan 15 km² zone II).

Geen “kansrijke zone” maar wel van belang vanwege de compleetheid van het ecosysteem dat loopt vanaf het strand (o.a. Vliehors) en zeegat naar dieper water en de daar nabij gelegen Texelse stenen. De ligging van zone II anticipeert daarbij op een mogelijke sluiting voor bodemberoerende visserij van het stroomgebied van het Eierlandsegat in de Waddenzee.

Stortemelk

(52 km² geheel zone II)

Net als de Razende Bol is dit gebied in eerder kaartbeelden benoemd als zone I, waarvan vervolgens eveneens is afgezien omdat het geen “kansrijke zone” betreft. Het gebied ligt buiten het betonde vaarwater.

Terschelling en Ameland

(164 km² waarvan 60 km² zone I en 25 km² zone II)

Zone I en II worden gekenmerkt als “kansrijke zone”. In deel daarvan ten noorden van Ameland als ook in de diepere delen ter plekke van zone III komen momenteel spisulabanken voor. De zwarte zee-eenden die in de NZKZ overwinteren bevinden zich vooral in dit gebied. De wens van de natuurorganisaties het kerngebied te vergroten naar het zuiden stuit bij de garnalenvisserij op overwegende bezwaren en is alleen bespreekbaar wanneer zone I en II bij Rottum zouden komen te vervallen. Over dit onderwerp is uitgebreid gediscussieerd. Overwegende:

- de afspraak dat in zone III de visserij met wekkerkettingen wordt uitgesloten en
- in aanvulling daarop de extra maatregel dat er in zone III bij Ameland niet op spisula's zal worden gevist
- het gegeven dat met garnalentuigen geen spisula's worden meegevangen,
- het gegeven garnalenvisserij vooral plaatsvindt in het zomerhalfjaar en najaar, waardoor eventuele verstoring van zwarte zee-eenden beperkt zal zijn,

is de bescherming van spisula's als voedselbron voor zwarte zee-eenden al in hoge mate geborgd en is het niet raadzaam zone I en II bij Ameland te verruilen ten koste van het kerngebied bij Rottum en de winst aan natuurwaarden die aan dat laatste is verbonden (zie hierna).

Schiermonnikoog - Rottum

(170 km² waarvan 54 km² zone I en 22 km² zone II)

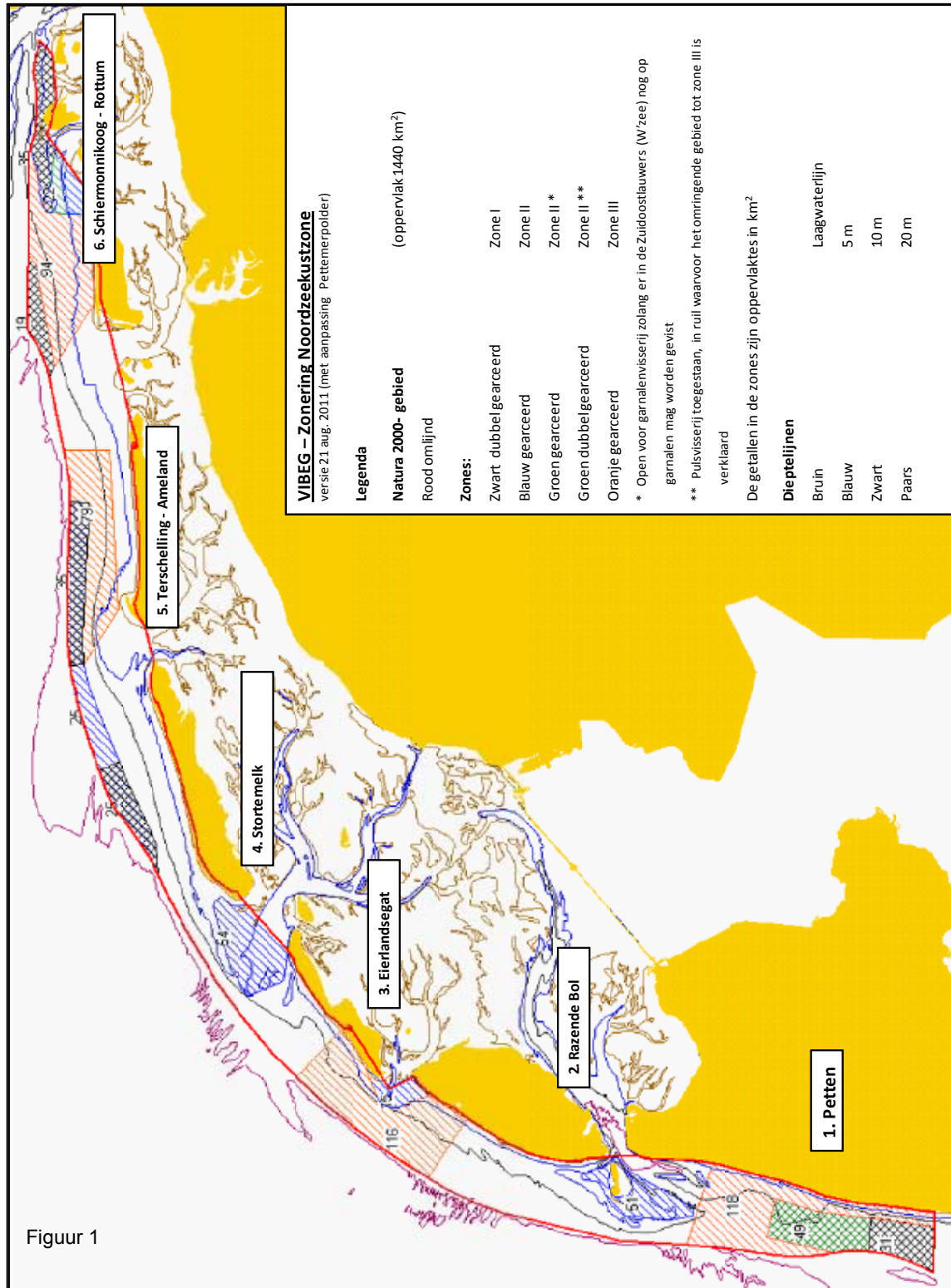
Dit gebied is als kerngebied gekozen vanwege de overgang van een nog natuurlijke kustlijn en strandvlakten met natuurlijke duinvorming naar dieper water. De ligging van het kerngebied anticipeert ook op een mogelijke sluiting voor bodemberoerende visserij van het achterliggende kombereingsgebied in de Waddenzee.

De zeewaarts gelegen diepere delen van het kerngebied zijn getypeerd als “kansrijke zone” en daarom benoemd als zone I. Het zuidelijk deel van het kerngebied is ondiep en daardoor meer dynamisch.

In dit gebied bevindt zich ook het doorgaande vaarwater van en naar de Waddenzee (richting ZO-Lauwers), gebruik dat niet kan worden uitgesloten. Dit deel is daarom benoemd als zone II.

Ook in het deskundigen advies heeft het positioneren van een kerngebied bij Rottum en hoge prioriteit gekregen, met eveneens het meer zeewaarts gelegen deel als zone I en het gebied langs de kust als zone II.

Figuur 1

4.3 Samenhang met andere Natura 2000-gebieden

De in dit akkoord aangegeven verplichtingen zijn - voor zover het korte termijn maatregelen betreft - van toepassing op de gebieden Noordzeekustzone en de Vlake van de Raan. De passages over de verduurzaming en innovatie van de visserij zijn op de gehele Noordzeevervisserij op platvis en garnalen van toepassing, met als streven deze visserijen ook daar verder te verduurzamen.

De meer gebiedsgerichte instrumenten voor de Noordzeekustzone en Vlake van de Raan (gebiedszonering en daarbij genoemde percentages) zijn niet van toepassing op de andere Natura 2000-gebieden in de Noordzee zoals de Doggersbank..

Voor de Waddenzee is er een nauwe samenhang met de Noordzeekustzone. De uitgangspunten en de maatregelen voor de Noordzeekustzone vormen daarmee een vertrekpunt voor het ontwerp van maatregelen in ook dit gebied. Natura 2000 vraagt dat de uitwerking van de maatregelen per aangewezen Natura 2000-gebied, dus voor de Waddenzee, apart wordt vorm gegeven. Op bestuurlijk niveau kunnen de verschillende trajecten aan elkaar worden gekoppeld. Dit geldt ook voor de Vlake van de Raan en de naastgelegen Voordelta.

Perspectief garnalenvisserij

Perspectief garnalenvisserij

Partijen gaan akkoord met de volgende uitgangspunten en afspraken. Het betreft afspraken voor de garnalenvisserij, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld. De afspraken over de overige visserijvormen zijn reeds vastgelegd in het VIBEG-akkoord (versie 25 november 2011). Partijen zijn van oordeel dat voorliggend pakket de garnalenvisserij op termijn voldoende perspectief biedt op een gezonde en daarmee ook economisch duurzame garnalensector. De afspraken en daarbij horende maatregelen zijn de volgende:

1. Fasering van de implementatie van de VIBEG gebieden conform onderstaand schema:

Fasering	Boomkor	Garnalen
Zone I – (10%)	Zodra NB-wet vergunning beschikbaar is	Op hetzelfde moment als voor de boomkorvisserij
Zone II – (15%)	Zodra NB-wet vergunning beschikbaar is	Per 1 januari 2014
Zone III – (20%)	Per 1 januari 2014, met uitzondering van de gebieden boven Ameland en Schiermonnikoog, die worden gesloten voor de boomkorvisserij zodra de NB-wet vergunning is verleend.	Per 1 januari 2014

2. Europees beheerste visserij

Partijen stellen dat het Lange Termijn Management Plan dat momenteel binnen de NoordzeeRAC in ontwikkeling is, voor nu het belangrijkste spoor is om het beheer van de garnalenvisserij Europees te agenderen. De ontwikkeling van dit plan zal door betrokken partijen, NGO's, sector en EL&I actief worden ondersteund. Daartoe zorgt EL&I er voor dat door IMARES en ICES een inhoudelijke, ecologische basis wordt ontwikkeld, waaruit moet blijken of en vervolgens hoe een toekomstig Europees beheer van de garnalenbestanden en -visserij mogelijk is. De Europese Commissie heeft aangegeven thans geen mogelijkheden voor TAC en quota voor garnalen te zien. Partijen voeren gezamenlijk een actieve lobby op Europees niveau om politiek draagvlak te vinden voor een toekomstig Europees beheer.

3. Beheerste visserij en NMA

Op korte termijn vindt (informeel) overleg plaats tussen NMA, sector en rijk. In dat gesprek wordt ruimte gezocht voor de ontwikkeling van een beheerste visserij die past binnen de natuurdoelen van

Natura 2000 en de doelstellingen in het VIBEG akkoord. Daarbij wordt:

- a) getoetst of het VIBEG akkoord een bruikbaar raamwerk biedt, dan wel waar het kan worden verbeterd, om binnen de regels van de NMA de garnalenvisserij te reguleren,
- b) getoetst of de Hollandse garnaal niet deel uitmaakt van een eigenlijk veel grotere garnalenmarkt in plaats van alleen de markt voor de Noordzeegarnaal Crangon crangon en
- c) bekeken welke bevoegdheden en mogelijkheden de PO's hebben om regulerend te kunnen optreden.

4. Ketenontwikkeling

Doeke Faber krijgt de opdracht om binnen een tijdsbestek van 6 maanden 1 of 2 concrete pilots te starten die de ontwikkeling van een coöperatie of andere verticale ketenafspraken als oogmerk hebben. Deze worden onder de koepel van het masterplan gebracht.

5. Masterplan garnalenvisserij

Onder deze koepel worden alle initiatieven op het terrein van verduurzaming, sociaal flankerend beleid en regionale ontwikkeling gevat. EL&I zegt toe dat er voor goede plannen middelen beschikbaar zijn en hecht daarbij waarde aan de betrokkenheid en inzet van de NGO's. In 2011 is binnen het EVF een bedrag van 2 miljoen euro beschikbaar voor ondersteuning van een duurzame strategische aanpak door visserij en NGO's. Binnen een tijdsbestek van 6 maanden wordt hiervoor een concreet uitgewerkt plan ingediend. De inschatting is dat in 2012 en 2013 een bedrag van 3 ca miljoen per jaar nodig is ter ondersteuning van de plannen om het perspectief van de garnalensector en de gezamenlijke uitwerking van de VIBEG afspraken te realiseren. Rijk en sector hebben een inspanningsverplichting om de benodigde middelen te vinden. EL&I zal zich maximaal inzetten om financiering binnen het EVF te vinden.

6. VISWAD en Waddenfondsaanvraag

De bovenstaande afspraken en toezeggingen komen ook ten goede aan de Waddenzee. VisNed en de Nederlandse Vissersbond maken daarnaast specifieke afspraken met Waddenvereniging, Natuurmonumenten en Stichting Wad (in afstemming met SDN en WNF). Deze afspraken worden vastgelegd in een akkoord genaamd VisWad. Voor de uitvoering daarvan zullen partijen gezamenlijk een aanvraag indienen bij het Waddenfondsaanvraag, waardoor de voorgenomen maatregelen en ontwikkelingen gerealiseerd worden.

Bijlage
Reviewcommissie

Beoordeling van het rapport 'Vissen in de natuur: Afspraken voor regulering en ontwikkeling van de visserij in de Natura 2000-gebieden Noordzeekustzone en Vlakte van de Raan'

Inleiding

Op 17 februari 2011 verzocht de projectsecretaris van het Natura 2000-project Noordzee aan Prof.dr P.J.H. Herman, Prof.dr. J. van der Meer en Prof.dr. W.J. Wolff – tezamen de Reviewcommissie genoemd - te toetsen of de maatregelen zoals vastgelegd in het rapport 'Vissen in de natuur: Afspraken voor regulering en ontwikkeling van de visserij in de Natura 2000-gebieden Noordzeekustzone en Vlakte van de Raan' bijdragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor deze Natura 2000 gebieden 'Vlakte van de Raan' en 'Kustzone Noordzee'. Deze instandhoudingsdoelstellingen worden beschreven in de rapportage 'Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebieden Noordzee' door R.G. Jak, O.G. Bos, R. Witbaard, H.J. Lindeboom. Rapport nummer C065/09, IMARES 2009.

Het te beoordelen rapport hanteert overall slechts kwalitatieve relaties en doet uitspraken over ecologie, economie en visserijtechniek. Niet alle uitspraken zijn onderbouwd door wetenschappelijk onderzoek, zoals bijvoorbeeld de conclusies m.b.t. vissoorten op de Vlakte van de Raan. Het rapport is zeker geen wetenschappelijk document (en beweert dat ook niet), reden waarom de Reviewcommissie ernstig heeft gearzeld de beoordeling op zich te nemen, en terughoudend is in haar reactie.

Twee gebieden worden besproken: de Vlakte van de Raan en de Noordzeekustzone. Aan de naam van het laatstgenoemde gebied wordt soms de toevoeging 1 of 2 verbonden. Het is niet altijd duidelijk welk gebied wordt bedoeld; de Reviewcommissie is uitgegaan van het gebied dat op de bijgevoegde kaart wordt weergegeven (de ongeveer 10 km brede zone voor de kust van Petten tot Rottum).

Instandhoudingsdoelstellingen

Onderstaande instandhoudingsdoelstellingen zijn ontleend aan de rapportage 'Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebieden Noordzee' door R.G. Jak, O.G. Bos, R. Witbaard, H.J. Lindeboom. Rapport nummer C065/09, IMARES 2009. Het is niet duidelijk hoe sommige instandhoudingsdoelen tot stand zijn gekomen, noch wat in sommige gevallen bedoeld wordt met de gekozen doelstelling.

In het rapport van Jak et al. (2009) wordt gesteld (p. 45) dat vooral de bodemberoerende visserij en de zandsuppleties sterke verstoring teweegbrengen. Kortlevende, kleine en opportunistische benthosoorten en kleine vissen blijven over. Gezien het feit dat de beide gebieden al decennialang intensief bevist zijn, betreft dus volgens Jak et al. ook de huidige situatie een dergelijk verstoord systeem. Als wij voor het gemak even meegaan in deze stelling van Jak et al., dan zal dus het sluiten van bepaalde gebieden voor bepaalde vormen van bodemberoerende visserij in ieder geval het instandhoudingsdoel s.s. (de verstoring zal er waarschijnlijk niet erger op worden) en misschien zelfs wel het verbeterdoel dichterbij brengen. Onduidelijk blijft echter welke verbetering nu eigenlijk nagestreefd wordt. Aan de Reviewcommissie wordt gevraagd of de voorgestelde maatregelen voldoende zijn om de instandhoudingsdoelen (lees verbeterdoelen) te realiseren. Hier belandt de commissie in een onmogelijke positie: als de verbeterdoelen niet duidelijk zijn gedefinieerd, kan de commissie niet zeggen of iets voldoende dan wel onvoldoende is.

Vlakte van de Raan

Voor de Vlakte van de Raan zijn als instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd:

Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. De bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. De bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige Staat van Instandhouding van natuurlijke habitattypen en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrictlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijke niveau gunstige Staat van Instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. De natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. De op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Habitatrictlijn: habitattypen

Habitatype H1110-B Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken (subtype 'Noordzeekustzone'). Doel: Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit permanent overstroomde zandbanken Noordzeekustzone (H1110 subtype B).

Habitatrictlijn: soorten

Bruinvis

Het landelijk doel is gesteld op behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud van de populatie vanwege de gunstige trend in de populatieomvang. Aanbevolen wordt door Jak et al. (2009) om voor de Vlakte van de Raan dit doel over te nemen.

Grijze zeehond

Het landelijk doel is behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie. Aanbevolen wordt om dit doel over te nemen.

Gewone zeehond

Doel: Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie.

Rivierprik

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Zeeprik

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Fint:

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Noordzeekustzone

Voor de Noordzeekustzone 2 zijn de Instandhoudingsdoelstellingen:

Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. De bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. De bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige Staat van Instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijke niveau gunstige Staat van Instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. De natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. De op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Habitatrichtlijn: habitattypen

H1110-B Permanent met zeewater van geringe diepte overstromde zandbanken (subtype 'Noordzeekustzone'). Er is een behoudsdoelstelling geformuleerd: behoud verspreiding, behoud oppervlakte en behoud kwaliteit. Doel: Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit permanent overstromde zandbanken van de Noordzeekustzone (1110 subtype B). Toelichting: Het subtype permanent overstromde zandbanken, Noordzee-kustzone (subtype B) komt voor in het gehele gebied van de Noordzeekustzone. Dit subtype verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding, daarom wordt een hersteldoel voorgesteld. Dit doel wijkt af van het doel voor het reeds aangemelde aangrenzende gebied Noordzeekustzone 1.

Bovenstaand betoog is voor buitenstaanders uitermate verwarrend. Geadviseerd wordt duidelijk weer te geven wat wordt bedoeld met instandhoudingsdoelstelling, behoudsdoelstelling, hersteldoel en verbeterdoelstelling

Habitatrichtlijn: soorten

Bruinvis

Doel: Behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Grijze zeehond

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Gewone zeehond

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Rivierprik

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Zeeprik

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Fint

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

Rondeelkuiken

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.

Parelduiker

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.

Eider

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 5400 vogels (midwinter-aantallen). Dit aantal geldt voor het gebied Noordzeekustzone 2.

Zwarte zee-eend

Het landelijke doel voor Zwarte zee-eenden is: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 68.500 vogels (januari-aantallen).

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 10.700 vogels (midwinter-aantallen). Dit aantal geldt voor het gebied Noordzeekustzone 2.

Dwergmeeuw

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.

Het hier besproken rapport doet geen enkele poging om iets concreets te zeggen over de effecten van de voorgestelde maatregelen op de geformuleerde doelen. Bijvoorbeeld, in hoeverre is na twee jaar de gemiddelde grootte van de in het gebied voorkomende vis gestegen? Hoe sterk is het aandeel van kleine opportunistische soorten afgenomen? In die situatie kan niet van de Reviewcommissie worden verwacht dat zij wel gedetailleerde uitspraken over effecten kan doen. Zij zal zich tot enkele zeer globale uitspraken moeten beperken.

Opmerkingen per hoofdstuk

Hoofdstuk 1 - Uitgangspunten

Op blz. 3 worden negen overwegingen opgesomd die zouden kunnen bijdragen aan het verwerklijken van de instandhoudingsdoelstellingen door de visserij. Onduidelijk is echter waarom onder punt 4 niet ook zeezoogdieren worden genoemd. Na de overwegingen volgen vijf uitgangspunten voor de verdere besluitvorming. Tenslotte volgt een begrippenlijst.

De commissie is het eens met de opstellers van het akkoord dat het van belang is verduurzaming van de visserij zowel ecologisch als economisch te bekijken (zie streefbeeld onder 2.2). Toch vindt de commissie dat duidelijkheid van de afspraken niet bevorderd wordt door het gebruik van een containerbegrip 'duurzaam' dat een dubbele ecologische en economische betekenis heeft (definities, onder hoofdstuk 1). Beter is ecologische duurzaamheid en economische duurzaamheid als twee aparte begrippen te definiëren, zoals in praktisch de gehele tekst ook gebeurt. Van belang is vast te stellen dat de overeenkomst streeft naar het bevorderen van ecologische duurzaamheid op een manier die ook economisch duurzaam is, maar dat dit laatste niet door de overeenkomst kan worden gegarandeerd, omdat partijen geen vat hebben op externe economische factoren zoals marktprijs, brandstofprijs etc.

De definitie van 'bodemberoerende visserij' is onnodig gecompliceerd, doordat schadelijkheid in de definitie is opgenomen. Visserij is bodemberoerend als ze de bodem beroert, en dat gebeurt bij visserij met wekkerkettingen en bij garnalenvisserij. De echte vraag is of garnalenvisserij schadelijk is voor het bodemleven, en daarom moet worden geweerd uit zone II. In het huidige plan zal uit onderzoek moeten blijken of garnalenvisserij schadelijk is, en zo niet dan zal het regime ervoor tussentijds veranderen. Dat is erg ondoorzichtig, en lijkt niet te sporen met de tijd die nodig is om eventuele schadelijke gevolgen vast te stellen. Noteer daarbij dat Natura 2000 vereist dat onomstotelijk (of ongeveer) wordt vastgesteld dat er géén schade is. Daarom lijkt het verstandiger om slechts bij de overgang naar de volgende beheerperiode (d.i. na zes jaar) eventueel de politiek m.b.t. garnalenvisserij bij te stellen. Dat zorgt voor voldoende onderzoekstijd en laat toe de beheerplannen helder te formuleren.

Hoofdstuk 2 - Visie verduurzaming visserij

Paragraaf 2.2. In het toekomstbeeld wordt expliciet gesteld dat een verduurzaming van de visserij in de gehele Noordzee tegen 2020 het doel is, en dat in dat toekomstbeeld slechts in beperkte mate behoefte is aan echte reservaten. De Reviewcommissie is het daarmee eens en ondersteunt dus een politiek waarbij het Natura 2000-gebied wordt gebruikt om die ontwikkeling van verduurzaming te bevorderen, eerder dan volledig te worden afgesloten. Toch kan de vraag gesteld worden of de hier bereikte overeenkomst zinvol blijft als zou blijken dat het verduurzamen van de visserij in de Noordzee niet gebeurt in de komende periode. Wanneer duurzaamheid over het gehele gebied niet wordt bevorderd, kan het aangewezen zijn om tenminste in de Natura 2000-gebieden de natuurlijke fauna te beschermen.

Paragraaf 2.4 Voorgestelde zonering geeft een uitvoerbare indeling die echter alleen is uitgewerkt voor de Noordzeekustzone. De onderzoeksgebieden in zone V zouden in overleg met de onderzoekers moeten worden gekozen.

Hoofdstuk 3 - Maatregelen op korte termijn

Paragraaf 3.1 somt een aantal afspraken op die elk apart wel een bijdrage zouden kunnen leveren aan de hiervoor geformuleerde instandhoudingsdoelen, doch die moeilijk te kwantificeren zijn .

Onder 3.2.1. wordt de **zonering** besproken. Voor de Noordzeekustzone lijkt dit een bruikbaar resultaat dat waarschijnlijk wel ten goede komt aan de instandhoudingsdoelstellingen. Voor de Vlake van de Raan is het de vraag of er door de zonering tot 2013 iets verandert aan de verwezenlijking van de instandhoudingsdoelstellingen. Die vraag wordt kennelijk gedeeld door de opstellers van het convenant die de eerste 2 jaar willen gebruiken voor het verzamelen van kennis.

Over zone V, onderzoeksgebieden, wordt enkele keren gemeld dat deze het regime zullen volgen van het gebied waarin ze worden gelegd. Dat lijkt de commissie niet verstandig. Als onderzoeker zou je ook de mogelijkheid willen hebben om binnen een beschermd gebied een stuk wel te verstoren, of omgekeerd. Als je niet het regime binnen je gebieden (zones I to IV) wilt wijzigen en toch onderzoek naar effecten van visserij wilt doen, dan had je de gebieden op een heel andere had moeten kiezen. In de indeling die er nu ligt zijn de verschillende gebieden alleen al wat betreft de diepte zo verschillend dat het zeer moeilijk zal worden nog iets over visserijeffecten te gaan zeggen.

Over onderzoek wordt verder gesteld dat het onderzoeksplan wordt opgesteld in overleg met alle partijen. Dat is prima, vooral over het doel van het onderzoek lijkt nog afstemming nodig (het is in elk geval niet duidelijk uit dit document). Het is gewenst dat de onderzoekers een beslissende stem hebben over het

onderzoeksplan. Niemand heeft baat bij onderzoek volgens een plan waarvan van te voren duidelijk is dat het geen conclusies toelaat.

Het plan voor de Vlakte van de Raan is erg onduidelijk. Gesteld wordt dat 15 % zal worden gebruikt voor onderzoek, maar welk onderzoek is niet duidelijk. Ook zal dit onderzoek heel snel moeten worden uitgevoerd, omdat binnen twee jaar tot zonerings zal moeten worden overgegaan. Het lijkt verstandig dit inderdaad op die termijn te proberen, maar dat betekent dat alleen inventariserend onderzoek mogelijk zal zijn (welke fauna kan waar worden gevonden). Daarvoor hoeft geen gebiedsreservatie te worden gemaakt. Echt effectenonderzoek van verschillende vormen van visserij vereist meer tijd en meer ruimte. Als partijen dit willen realiseren dan zullen daarover duidelijker afspraken moeten worden gemaakt. Dit kan beter gebeuren na een inventariserend onderzoek.

Onder 3.2.2 worden de **visserijmaatregelen** besproken. De Beoordelingscommissie kan instemmen met de uitgangspunten. De voorstellen zullen indien gerealiseerd kunnen bijdragen aan de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen.

Gesleepte visserij met wekkerkettingen. De scenario's voor de afbouw van het vissen met wekkerkettingen zijn realistisch.

Garnalenvisserij. De zonerings voor de garnalenvisserij leidt tot een verminderde visserijdruk en is mitsdien bevorderlijk voor het bereiken van de natuurinstandhoudingsdoelen. Het tijdschema is echter krap indien er onderzoek naar de effecten van verminderen van de garnalenvisserij moet worden uitgevoerd.

Staan want en lijnenvisserij. Geen opmerkingen

Schelpdiervisserij. Vermoedelijk kan de schelpdiervisserij op een gelijk niveau blijven onder hier geformuleerde regime Een probleem is echter dat de Spisula banken in de loop der tijd op verschillende lokaties worden gevonden. Men zou daarom een verplaatsbare afsluiting van de Spisula banken willen zien.

Samenvattend oordeel over het bereiken van de geformuleerde doelen

Vlakte van de Raan

De komende twee jaar verandert er niet veel in het beheer van de Vlakte van de Raan: 85% blijft voor alle visserij toegankelijk en 15% wordt gereserveerd als onderzoekgebied (hetgeen niet betekent dat er geen visserij meer kan plaats vinden). Op grond hiervan kan gesteld worden dat de situatie m.b.t. natuurwaarden nauwelijks (in elk geval niet meetbaar) zal veranderen. Daarna kan zonerings, vergelijkbaar met Noordzeekustzone, eventueel wel tot verbetering leiden, maar er is geen zekerheid over deze zonerings op dit ogenblik.

Noordzeekustzone

Afhankelijk van de gebiedscategorie zal de impact van de visserij op de instandhoudingsdoelen meer of minder afnemen. De sterkste afname zal plaatsvinden in de categorieën I en II. Categorie IV blijft hetzelfde.

Hoofdstuk 4 - Instrumentatie

'Instrumentatie' is hier en daar zeer onduidelijk. Dat dit document geen onderzoeksplan bevat is te billijken, maar het zou toch iets duidelijker kunnen worden gemaakt wat er eigenlijk moet worden onderzocht, met welk doel en tegen wanneer. Ook meent de commissie dat voortgang van het proces en definitie van het soort stappen dat kan worden genomen als een partij zich niet houdt aan de overeenkomsten, in dit document zouden kunnen worden geregeld (maar dat is feitelijk geen wetenschappelijke kwestie).

Uitvoering

Een uitgebreid hoofdstuk wordt gewijd aan de te nemen maatregelen. Veel wordt doorverwezen naar de te verlenen vergunningen op basis van de Natuurbeschermingswet zonder dat wordt vastgelegd wat er in deze vergunningen zal staan en aan welke eisen een vergunningaanvraag moet voldoen. De reviewcommissie beveelt daarom aan om ergens in het begin van het onderhavige document duidelijk te stellen dat de wetgeving vereist dat een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig is voor alle vormen van visserij in Natura 2000-gebied, wie die vergunning zal afgeven en dat de huidige overeenkomst de basis zal vormen voor het al dan niet geven van die vergunning. Dan hoeft dat verder niet steeds te worden vermeld.

Uitgangspunten

De uitgangspunten voor de zonering van de Noordzeekustzone zijn goed doordacht en leiden tot een goede spreiding van de verschillende gebiedscategoriën. Omdat met vele factoren rekening is gehouden is dit een uitstekende basis voor het beleid.

Toelichting per deelgebied

De keuze van de deelgebieden voor de zonering wordt goed verantwoord. De Spisula-visserij is het heikele punt en de gekozen oplossing bevredigt niet omdat Spisula in verschillende jaren op verschillende plaatsen kan voorkomen. De Reviewcommissie vindt dat het document erg onduidelijk is over de Spisula-visserij. Gezien de populatieontwikkeling van Spisula in de afgelopen jaren, en het belang van de soort voor de Natura 2000-doelstellingen (met name vogels) lijkt er geen ruimte meer te zijn om nog Spisula visserij in Natura 2000-gebieden toe te staan.

Yerseke, Texel, Ede, 25 februari 2011

Prof.dr. P.J.H. Herman
Prof.dr. J. van der Meer
Prof.dr W.J. Wolff

Colofon

Datum	December 2011
Redactie	Team Heijkoop
Productie	Wing Process Consultancy
Opdrachtgever	Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie
Oplage	150
Ontwerp	Wing Process Consultancy, Simone Mink
Fotografie	Ton IJlstra, Ronald Lanthers, Shutterstock
Print	Digigrafi, Veenendaal

